

С. М. Косяк

УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЦЬКОГО ФЛОТСЬКОГО СОЮЗУ

У статті аналізується діяльність Німецького флотського союзу як масової проурядової колоніальної організації, що ставила своїм завданням пропаганду серед широких верств німецького суспільства необхідності будівництва потужного морського флоту, посилення військової могутності країни для боротьби за "місце під сонцем" і перетворення Німеччини на світову державу.

Ключові слова: Німецький флотський союз, колоніальна політика, колоніальне товариство, світова політика, мілітаризм.

З приходом до влади в Німецькій імперії Вільгельма II, та з відставкою канцлера О. фон Бісмарка, активізується колоніальна політика Німеччини. Захоплення колоній в Африці та Океанії, збільшення кількості торгових представництв за океаном все це стає офіційною частиною німецької зовнішньої політики, для реалізації якої необхідною було збудувати могутній військово-морський флот. Для успішного втілення своїх експансіоністських прагнень уряд всіляко сприяє активізації пропагандистської роботи в масах, спираючись на діючі та підтримуючи створення нових, колоніальних товариств і союзів.

Саме тому вивчення діяльності колоніальних організацій, що ставили своїм завданням пропаганду серед широких верств німецького суспільства необхідності будівництва потужного морського флоту для посилення могутності Німеччини, для успішної боротьби за "місце під сонцем" та остаточного перетворення її у "світову" державу, є надзвичайно важливим і актуальним.

Метою публікації є з'ясування причин створення та особливостей діяльності Німецького флотського союзу – як наймасовішої проурядової колоніальної організації кінця XIX ст., що спрямовувала свою роботу на пропаганду будівництва великого німецького військово-морського флоту для реалізації великодержавної політики німецької імперії в боротьбі за світове панування.

Слід зазначити, що в багатьох працях істориків-германістів, присвячених колоніальній політиці Німеччини кінця XIX початку XX ст., згадується діяльність колоніальних товариств і союзів. Особливої уваги в контексті зазначеної теми, а саме ролі Флотського союзів у поширенні пангерманських ідей з метою реалізації колоніальної програми кайзерівської Німеччини, заслуговують праці: А. Єрусалимського [1], А. Абуша [2], Г. Бондаревського [3], Е. Пуховської [4]. Проте в них недостатньо уваги приділено внутрішньому розвитку цих колоніальних організацій та методам впливу на суспільство. Найбільш значу-

шим дослідженням історії Флотського союзу стала праця В. Дайста [5] в якій автор розкриває причини його утворення та вплив на німецьке суспільство. Ґрунтовним дослідженням проблем будівництва німецького військово-морського флоту та ролі Флотського союзу у пропаганді ідей заокеанських загарбань стало дисертаційне дослідження С. Шилова [6]. Утворення та початок пропагандистської діяльності Флотського союзу проаналізував у своїй статті А. Балобаєв [7].

Німецький імперіалізм наприкінці ХІХ століття вимагає собі "місця під сонцем" – нових колоній, нових ринків збуту, нових джерел сировини.

Виступаючи в рейхстазі у 1897 році канцлер Бернхард фон Бюлов заявив: "Часи, коли німець поступався одному сусіду сушею, а іншому – морем ...ці часи минули...Ми вимагаємо для себе місця під сонцем". [8,7-8].

Стратегія канцлера Б. фон Бюлова передбачала відмову від протиставлення континентальної і колоніальної політики. Він вважав, що німці не мають достатнього "життєвого простору" для свого розвитку. "Географічне злочасне розташування Німеччини, розкиданість німецького народу серед інших, створювали для німців особливі умови. Досягнення національної єдності для німців майже завжди ототожнювалось з захопленням чужих земель." [8,6]. Це твердження стало лозунгом і офіційним проголошенням курсу "світової політики", на яку переорієнтувалась Німеччина на рубежі ХІХ-ХХ ст.

Прагнення Німецької імперії до переділу світу і, пов'язаний з ними перехід від бісмаркської континентальної політики до світової, мали доленосне значення для розвитку німецького флоту. В середині 90-х років у країні посилюється пропаганда "політики могутності" (Machtpolitik) на морях. Відомий німецький дослідник Еккарт Кер називає період 1893-1896 років початком морської агітації – часом, який передував переходу до "нового курсу" у зовнішній політиці Німеччини. А цей курс потім супроводжувався вже налагодженою пропагандою "необмежених флотських планів" [7,8]. Активність прихильників посилення військово-морського будівництва помітно зросла в середині 1890-х років, проявляючись у пропаганді, політичних переговорах, тиску на уряд і рейхстаг [9, арк. 90]. Слід зазначити, що Вільгельм ІІ був готовий повністю їх підтримати і навіть особисто взяти участь у кампанії на користь реалізації "необмежених флотських планів", котрі в свою чергу, були частиною планів "світової політики" і боротьби за світове панування Німеччини. Активними прихильниками посилення морського флоту були представники націонал-ліберальної та імперської партій. Так, великий промисловець В.Кардорф, лідер імперської партії заявляв: "Я знаходжусь на крайньому правому фланзі прихильників морського флоту, і мої бажання йдуть досить далеко" [1, 304]. Проте відношення до реалізації широких флотських планів у німецьких політичних колах не було однозначним. Так, соціал-демократична партія вела наполегливу боротьбу проти них, доводячи у пресі, що здійснення цих планів вигідне гарматним королям і промисловим баронам, а ляже важким тягарем на

плечі робітничого класу і всього народу. Аграрії заявили про небажання підтримувати нову дороговартісну витівку. Серйозними і наполегливими супротивниками цих планів були військові, які побоювались, що будівництво великого флоту зменшить асигнування на армію. Ці позиції мали своє відображення у співвідношенні сил у Рейхстазі. І, не дивлячись на те, що вплив "ентузіастів флоту" в урядових колах був досить значним, уряд мав ураховувати настрої тих кіл аграріїв, військових, ліберальної буржуазії і католицького центру, які з різних причин, не стали прихильниками цих планів.

Тому прагнення правлячих кіл Німеччини все-таки реалізувати стратегію будівництва сильного військово-морського флоту вимагав відповідної ідеологічної обробки та підготовки німецького суспільства. Б.Бюлов писав, що "в умовах стурбованості і розчарувань, які охопили Німеччину можна було сподіватись на успіх у справі будівництва флоту, лише граючи на струнах націоналізму і пробуджуючи в народі самосвідомість" [10, 12–13].

"Нова ера" у флотській агітації розпочалася з приходом у 1897 році контр-адмірала Альфреда фон Тірпіца до керівництва морським відомством. "Творець" німецького флоту розбудовував його задля майбутньої війни з Англією на морі, оскільки територіальний переділ світу міг бути здійсненим головним чином за рахунок Англії.

Слід зазначити, що активними пропагандистами планів А. Тірпіца стали Пангерманський союз і Німецьке колоніальне товариство. Особливе місце у пропаганді флоту займало Інформаційне бюро військово-морського відомства на чолі з корвет-капітаном Г. Герінгеном. Г. Герінгена А. Тірпіц характеризував як незамінного керівника в духовній мобілізації мас [11, 130]. У період підготовки і прийняття першого законопроекту про флот саме Герінгену належала головна роль в організації пропагандистської компанії. Не випадково в деяких дослідженнях німецьких істориків Інформаційному бюро відводилась роль фактично міністерства державної пропаганди [6, 118].

Перші спроби зацікавити громадськість перспективами збільшення флоту належать Німецькому колоніальному товариству і Пангерманському союзу. Але їхня агітація не призвела до суттєвих змін у суспільній думці. Це пояснювалось організаційною вузькістю та відсутністю масової бази даних колоніальних організацій. Тому представники імперської буржуазії та юнкерства прагнуть створити всеохоплюючу і всепроникаючу організацію, яка мала б вплив на широкі прошарки суспільства, активно пропагувала мілітаризм і шовінізм.

Саме такою організацією, яка мала б готувати "людський матеріал" для розповсюдження в масах пангерманських ідей надозброєння [12, 84–85] став Німецький флотський союз, створений в наприкінці квітня 1898 року, як стверджує в своєму дисертаційному дослідженні С. Шілов [6, 54], під протекторатом Колоніального товариства. Серед засновників Флотського союзу були представники великої промисловості і фінансового капіталу. До головних організаторів належав Генрі Аксель Бук – генеральний секретар Союзу німець-

ких промисловців, очільники "Німецького банку", "Гамбург-Американської лінії", "Німецького східного банку". Президентом Флотського союзу став Вільгельм Від (у майбутньому – король Албанії), а виконавчим керівником – Віктор Швейнбург, який представляв інтереси військових магнатів і був видавцем крупівської газети "Berliner Nehesten Nachrichten". Фінансові справи Флотського союзу з самого початку вів "Берлінер Банк". Найактивнішу участь у субсидіюванні діяльності Німецького флотського союзу взяла фірма Ф. Круппа, яка мала б ще більші прибутки від нарощування морських озброєнь.

Завдання Німецького флотського союзу були сформульовані у його Статуті, який вперше було опубліковано в березневому номері центрального органу союзу, журналі "Die Flotte" за 1900 рік. В уставному документі зазначалось, що проведення успішної "світової політики" вимагає від Німеччини створення потужного військово-морського флоту. У редакційній статті того ж видання, нагадувалося про "великі національні завдання" країни, для реалізації яких необхідний сильний військово-морський флот, про "стійке, тривале прагнення Німеччини до моря" [7, 8].

Про цілі Німецького флотського союзу також не раз наголошувалось як упресі, так і на зборах членів правління. Виступаючи на загальних зборах членів правління 11 січня 1900 р., князь В. Від зазначав, що Союз "є агітаційним, у найвищому сенсі цього слова, але при цьому – аполітичним. Він ставить перед собою тільки патріотичні завдання". А барон фон Цедлиц заявив, що "деякі військові фірми переживають значні труднощі з укладанням контрактів тому їм необхідна допомога у виконанні поточних контрактів та укладанні нових угод". Капітан О. Герке закликав вжити заходів для створення "кращих основ" діяльності Флотського союзу. Представник Дрездена Планц говорив про завдання журналу Союзу та про необхідність пошуку нових засобів для пропаганди будівництва флоту. Голова Пангерманського союзу доктор Е. Хассе, який був власне одним із засновників і Німецького флотського союзу, виступаючи на цьому зібранні, підкреслив, що необхідно внести до Статуту доповнення, які б уточнювали права президії, маючи на увазі зазначення методів, які б сприяли досягненню дієвості пропаганди. Таким чином, очевидною є строкатість завдань, прагнень і планів членів правління. Князь В. Від, підсумовуючи всі пропозиції, запевнив присутніх, що для їхньої реалізації вже зроблено перші кроки.

За своїм впливом на середні прошарки суспільства, буржуазію та інтелігенцію Німецький флотський союз перевершив більшість мілітаристських організацій. Чисельність членів Союзу в перші роки діяльності швидко зростала. Так, за два роки після заснування він нараховував 289370 окремих і 329771 корпоративних членів, до 1908 року – біля 1 млн. осіб, а на 1913 рік його чисельність зросла до 1123628 осіб [13, 119]. Зростанню чисельності членів сприяла ретельно продумана організаційна структура та вміло організована робота серед населення. Союз мав свої організації в землях, округах, районах і провінці-

ях, а також досить широку соціальну базу. Членами Союзу могли бути всі піданні німецької імперії (навіть жінки) з 16 років. Дочірною організацією його став Морський союз німецьких жінок [14, 46].

Добре налагоджена лекційна робота з використанням елементів світлотехніки, широка реклама вечорів Союзу, випуск листівок та високохудожніх плакатів, віддрукованих великими тиражами з залученням професійних художників, розповсюдження текстів пісень з нотами на морську тематику – це перелік далеко не всіх прийомів, за допомогою яких "ентузіастичний флот" прищеплювали громадськості "флотську свідомість", розуміння "значення і завдань флоту" для "забезпечення морських кордонів Німеччини" та її "місця серед великих держав" [15, 3–6] та розширювали свою соціальну базу.

Із моменту створення Флотський союз мав підтримку уряду. В розгорнутій компанії за прийняття 1-го флотського закону про значне збільшення флоту, важливу роль відіграло Інформаційне бюро військово-морського відомства. Проте його активна участь у пропаганді морського озброєння загрожувала підризом політичних позицій військово-морського відомства. Флотський союз міг тепер взяти на себе завдання прощтовхування планів А. Тірпіца, а Інформаційне бюро виконувало функції управління пропагандою. Такий розподіл задовольняв усіх. А. Тірпіц сам став членом Флотського союзу і закликав вступати до його лав своїх колег із міністерства. Таким чином, він дав зрозуміти про власну підтримку цієї організації.

Проте не прихований, відвертий зв'язок керівництва Флотського союзу з Ф.Круппом, іншими промисловими та фінансовими магнатами давав привід для суджень, що дана мілітаристська організація меншою мірою створена для флоту, ніж для промислових кіл тісно зв'язаних з кораблебудуванням.

У листопаді 1898 року розпочався відкритий наступ "національної преси", а саме "Natsional Zeitung", "Teglishe Rundschau" проти керівництва Флотського союзу, а головним чином проти його очільника – В. Швейнбурга.

Проти союзу як організації, що представляє інтереси промисловців та фінансистів, виступило і, так зване "Вільне об'єднання" – організація, до складу якої входили берлінські професори, художники та письменники.

Гострі публікації проти В. Швейнбурга і союзу могли поставити під загрозу прийняття 2-го законопроекту про флот у Рейхстазі. Тому військово-морське відомство поспішно відмежовувалося від них. У листопаді 1899 року А. Тірпіц у бундесраті заявив, що агітація Флотського союзу не збігається з поглядами уряду [16, 98]. В. Швейнбург, який на даний момент виявився для А. Тірпіца "політичним баластом", змушений був подати у відставку. Але цей інцидент не припинив подальшу діяльність Флотського союзу. Опозиція мовчала і, як писав Г. Хальгартен, "фірма змінилась, але власники залишились ті ж" [12, 237].

Агітаційно-пропагандистська діяльність Флотського союзу і надалі розширювалась. Особливо після опублікування в пресі 2-го законопроекту про

флот. Швидко зростає кількість нових філій Союзу. У жовтні 1899 року купецтво Гамбурга оголосило про відкриття гамбурзького відділення Флотського союзу, яке ставило своєю метою "розповсюдження в народі ідеї необхідності, для імперії, збільшення своїх морських сил" [9, 90]. До складу новоствореного відділення увійшли майже всі гамбурзькі сенатори і представники торгових кіл. Однією з перших акцій цього відділення став збір грошових пожертвувань "заможних" класів для створення фонду на підсилення флоту [9, 90]. Досить високу активність Гамбурга у пропаганді за нове озброєння на морі частково можна пояснити тісним зв'язком більшості населення міста з торгівлею та мореплавством.

Посилення флотської пропаганди створювало в країні сприятливий ґрунт для проникнення у свідомість людей мілітаристських настроїв. Навіть діти в Німеччині почали носити матроський одяг, який виготовлявся на замовлення Флотського союзу [14, 46]. "Тадиційна гостинність флоту задавала тон також у відносинах із громадськістю... члени союзу організовували поїздки на узбережжя, де показували кораблі і гавані, звертались до шкіл, закликали письменників підтримати Союз" – писав А. фон Тірпіц [11, 199]. Це не могло не впливати і на позиції різних партійних угруповань у Рейхстазі. Повернути громадську думку на користь "безмежних" планів уряду тепер стає головним завданням флотської пропаганди.

Але все частіше керівники Флотського союзу у своїх виступах наголошують на повній відсутності політичного підґрунття в роботі своєї мілітаристської організації. Вони заявляють, що Союз є лише агітаційним і абсолютно аполітичним. Проте поступово спостерігається тенденція охолодження уряду та державних органів до діяльності Флотського союзу, і особливо це стало помітно після прийняття 2-го флотського закону у 1900 році. На думку історика із НДР Д. Фріке, правлячі кола зрозуміли, що прийняттю даного законопроекту в Рейхстазі вони зобов'язані не лише широкій флотській агітації, а переважно проведенню власної "політики об'єднання" великої буржуазії і юнкерства. Союз у своїй нестримній агітації не брав до уваги необхідність такої політики.

Проте, не дивлячись на розбіжності між урядом і керівництвом Флотського союзу, в цілому його агітація відіграла значну роль у справі запаморочення громадськості грандіозними планами військово-морського будівництва. І в цьому його роль не зменшилась, а, навпаки, зросла після 1900 року. Пояснюється це тим, що висунуті Союзом непомірні і нереальні вимоги до збільшення військового флоту, робили в очах суспільства військово-морські програми уряду досить поміркованими. А це частково допомагало урядові реалізовувати свої флотські плани, затверджувати їх у Рейхстазі.

Підсумовуючи, зазначимо, що Німецький флотський союз був створений як масова проурядова організація, яка ставила своїм завданням пропаганду серед широких верств німецького суспільства необхідність будівництва потужного морського флоту, посилення військової могутності Німеччини для боро-

тьби за "місце під сонцем" і остаточного перетворення на "світову державу". Якщо, раніше створенні колоніальні організації, спрямовували свою пропаганду на боротьбу за розширення кордонів імперії за рахунок сусідніх країн: Австро-Угорщини, Росії, Франції, Бельгії, Голландії, то керівництво Німецького флотського союзу, не заперечуючи цього спрямування експансії, йшло далі, проповідуючи "безмежні флотські плани" і необхідність світового панування.

Список використаних джерел

1. Ерусалимский А. С. Внешняя политика и дипломатия германского империализма в конце XIX века / А. С. Ерусалимский. – М.: Академия наук СССР, 1951. – 607 с.
2. Абуш А. Ложный путь одной нации / А. Абуш; [пер. с нем.]. – М.: Социально-экономическая литература, 1962. – 349 с.
3. Бондаревский Г. Л. Багдадская железная дорога и проникновение германского империализма на Ближний Восток (1888-1903) / Г. Л. Бондаревский. – Ташкент: Изд-во "Узбекской ССР", 1955. – 319 с.
4. Пуховская Е. Ю. Колониальная идея в кайзеровской Германии. Замыслы и воплощение: дисс. ... д-ра. ист. наук: 07.00.03 / Е. Ю. Пуховская. – Иркутск, 2001. – 883 с.
5. Deist W. Militär, Staat und Gesellschaft. Stunden zur preußisch-deutschen Militärgeschichte. Von Wilhelm Deist / W. Deist. – München, 1991. – 369 s.
6. Шилов С. П. Курс правящих кругов Германии на создание большого военноморского флота на рубеже XIX и XX веков: дисс. ... канд. ист. наук: 07.00.15 / С. П. Шилов. – Ленинград, 1987. – 187 с.
7. Балобаев А. И. Образование и начало пропагандистской деятельности немецкого Флотского союза (1898–1900 гг.) / А. И. Балобаев // Из истории межимпериалистических противоречий и буржуазной дипломатии в 1897-1949 гг. – Томск: Изд-во Томского университета, 1981. – С. 7–13.
8. Бюлов Б. Внешняя политика Германии / Б. Бюлов. – Одесса: Изд-во А.А. Ивасенко, 1915. – 75 с.
9. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России (АВПРИ ИДД МИД России). – Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1789-1917. – Оп. 470 – Д. 53. Заявление об открытии гамбургского отделения Флотского союза. – Л. 90.
10. Бюлов Б. Державная Германия: Обзор политики и государственных стремлений Германии за последнее десятилетие / Б. Бюлов; [пер. с нем.]. – М.: Освобождение, 1915. – 239 с.
11. Тирпиц А. Воспоминания / А. Тирпиц; [пер. с нем.] – М.: Воениздат, 1957. – 654 с.
12. Хальгартен Г. Империализм до 1914 года: Социологическое исследование германской внешней политики до первой мировой войны / Г. Хальгартен; [пер. с нем.]. – М.: Иностранная литература, 1961. – 695 с.
13. Шилов С. П. Военно-морская политика кайзеровской Германии и Россия: 1897 – 1917 гг.: дисс. ... д-ра. ист. наук: 07.00.15 / П. С. Шилов. – Тюмень, 2004. – 361 с.
14. Патрушева М. О. "Изобретенная традиция": Основные направления формирования колониального мировоззрения в последней трети XIX-начале XX вв. в Гер-

мании / М. О. Патрушева // Международные отношения в университете XXI века: пути развития в России и за рубежом. – Иркутск, 2001. – С. 43–49.

15. Витте Г. Г. Организация и деятельность Пангерманского флотского союза / Г. Г. Витте // Отдельный оттиск из журнала "Море". – СПб., 1907. – С. 3-6.
16. Kaulisch B. Alfred von Tirpiz und die imperialistische deutsche Flottenrüstung. Eine politische Biographic. / В.Кaulisch. – В.: Militarvarlag dor DDR, 1982. – 243 s.

References

1. Erusalimskiy A. S. Vneshnyaya politika i diplomatiya germanskogo imperializma v kontse XIX veka / A. S. Erusalimskiy. – М.: Akademiya nauk SSSR, 1951. – 607 s.
2. Abush A. Lozhniy put odnoy natsii / A. Abush; [per. s nem.]. – М.: Sotsialno-ekonomicheskaya literatura, 1962.
3. Bondarevskiy G. L. Bagdadsкая zheleznaya doroga i proniknovenie germanskogo imperializma na Blizhniy Vostok (1888-1903) / G. L. Bondarevskiy. Tashkent: Izd-vo Uzbekskoy SSSR, 1955. – 319 s.
4. Puhovskaya E. Yu. Kolonialnaya ideya v kayzerovskoy Germanii. Zamyisly i voploschenie: diss. ... d-ra. ist. nauk: 07.00.03 / E. Yu. Puhovskaya. – Irkutsk, 2001. – 883 s.
5. Deist W. Militär, Staat und Gesellschaft. Stunden zur preußisch-deutschen Militärgeschichte. Von Wilhelm Deist / W. Deist. – München, 1991. – 369 s.
6. Shilov S. P. Kurs pravyschih krugov Germanii na sozdanie bolshogo voennomorskogo flota na rubezhe XIX i XX vekov: diss. ... kand. ist. nauk: 07.00.15 / S. P. Shilov. – Leningrad, 1987. – 187 s.
7. Balobaev A. I. Obrazovanie i nachalo propagandistskoy deyatel'nosti nemetskogo Flotskogo soyuza (1898–1900 gg.) / A. I. Balobaev // Iz istorii mezhimperialisticheskikh protivorechii i burzhuaznoy diplomatii v 1897-1949 gg. - Tomsk: Izd-vo Tomskogo universiteta, 1981. – S. 7–13.
8. Byulov B. Vneshnyaya politika Germanii / B. Byulov. – Odessa: Izd-vo A. A. Ivasenko, 1915. – 75 s.
9. Arhiv vneshney politiki Rossiyskoy imperii istoriko-dokumentalnogo departamenta MID Rossii (AVPRI IDD MID Rossii). – F. 133. Kantselyariya ministra inostrannykh del 1789-1917. – Op. 470 – D. 53. Zayavlenie ob otkrytii gamburgskogo otdeleniya Flotskogo soyuza. – L. 90.
10. Byulov B. Derzhavnaya Germaniya: Obzor politiki i gosudarstvennykh stremleniy Germanii za poslednee desyatiletie / B. Byulov; [per. s nem.]. – М.: Osvobozhdenie, 1915. – 239 s.
11. Tirpits A. Vospominaniya / A. Tirpits; [per. s nem.] – М.: Voenizdat, 1957. – 654 s.
12. Halgarten G. Imperializm do 1914 goda: Sotsiologicheskoe issledovanie germanskoy vneshney politiki do pervoy mirovoy voyni / G. Halgarten; [per. s nem.]. – М.: Inostrannaya literatura, 1961. – 695 s.
13. Shilov S. P. Voенно-morskaya politika kayzerovskoy Germanii i Rossiya: 1897 – 1917 gg. .: diss. ... d-ra. ist. nauk: 07.00.15 / P. S. Shilov. – Tyumen, 2004. – 361 s.
14. Patrusheva M. O. Izobretennaya traditsiya: Osnovnyie napravleniya formirovaniya kolonialnogo mirovozzreniya v posledney treti XIX-nachale XX vv. v Germanii / M. O. Patrusheva // Mezhdunarodnyie otnosheniya v universitete XXI veka: puti razvitiya v Rossii i za rubezhom. – Irkutsk, 2001. – S. 43–49.

15. Vitte G. G. Organizatsiya i deyatelnost Pangermanskogo flotskogo soyuza / G. G. Vitte // Otdelnyy ottisk iz zhurnala More. – SPb., 1907. – S. 3–6.
16. Kaulisch B. Alfred von Tirpiz und die imperialistische deutsche Flottenrüstung. Eine politische Biographic. / B. Kaulisch. – В.: Militärvarlag dor DDR, 1982. – 243 s.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2016 р.

С. М. Косяк

ОБРАЗОВАНИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НЕМЕЦКОГО ФЛОТСКОГО СОЮЗА

В статье анализируется деятельность Немецкого флотского союза как массовой проправительственной колониальной организации, которая ставила своей целью пропаганду в широких массах необходимости строительства сильного морского флота, усиления военного потенциала страны для успешной борьбы за "место под солнцем" и мировое господство.

Ключевые слова: Немецкий флотский союз, колониальная политика, колониальное общество, мировая политика, милитаризм.

S. Kosiak

THE FORMATION AND ACTIVITY OF GERMAN NAVAL ALLIANCE

Since the accession to power of Wilhelm II in German Empire and the resignation of Chancellor O. von Bismarck, Germany's colonial policy was activated. The official part of German foreign policy became the seizure of colonies in Africa and Oceania and increasing the number of trade missions overseas. For the realization of these plans it was necessary to build a powerful navy. To successfully implement its expansionist ambitions the government intensified propaganda work among the masses, based on operating and supporting the creation of new colonial societies and unions.

The aim of the publication is to ascertain the causes of the establishment and operations of German naval alliance – as the most mass pro-colonial organization of the late XIX century that directed its work to promote the construction of the great German Navy for the implementation of great power politics of German Empire for world domination.

The most complete history of the Union Naval is investigated in the works by W. Deist "Militär, Staat und Gesellschaft. Stunden zur preußisch- deutschen Militärgeschichte". In this research the author reveals the reasons for its creation and impact on German society. Fundamental research on the construction of German Navy and Naval role in union propaganda overseas conquest is the theme of S. Shilov dissertation "The course of German ruling circles to create a large Navy at the turn of the nineteenth and twentieth centuries".

The formation and early advocacy of Naval alliance is analyzed in the article "The formation and early advocacy of German Naval alliance (1898 – 1900)" by A. Balobayev.

German naval alliance was established in late April 1898 with the purpose to conduct advocacy activities among general society. The main objective was to promote the need to create strong navy and dissemination of Pan-German ideas. Among its founders were representatives of large industrial and financial capital: Henry Axel Buek, F. Krupp, and, not least, the union had the support of the government and Kaiser Wilhelm II. William Vid became the President of the Union of Naval and Viktor Shveybnurh – executive leader.

The Union had its printed organ – the magazine "Die Flotte". Financial affairs of Naval union from the start were led by "Berliner Bank". The most active part in subsidizing its activities F. Krupp's Company, which hoped for greater profits from increasing marine weapons, has taken.

German naval alliance has surpassed most militaristic organizations for their impact on medium segments of society, bourgeoisie and intelligentsia. The reason for this was carefully designed by organizational structure and ably organized work among the population. The number of members of the Union was growing faster: in ten years their number would increase to 1 million people.

In summary, we note that German naval alliance was created as a mass pro-government organization that was designed to propaganda among wide sections of German society for building a strong navy, strengthening military power in Germany to fight for "a place under the sun" and the final transformation into a "world power ". Previously established colonial organization directed its propaganda to fight for extending the empire at the expense of neighboring countries: Austria-Hungary, Russia, France, Belgium and Holland. Without denying the focus of expansion, the leadership of German naval union went on preaching endless naval plans and the need for world domination.

Keywords: *German naval alliance, colonial policy, colonial association, world politics, militarism.*